

Tartu Tamme Gümnaasium

Õpilastööde koostamise ja vormistamise juhend gümnaasiumile

Tartu 2024

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Õpilastööde läbiviimise korraldus Tartu Tamme Gümnaasiumis	4
2. Juhendatava ja juhendaja rollid	5
3. Uurimistöö	6
3.1. Üldised nõuded õpilase uurimistöole	7
3.2. Uurimistöö läbiviimise etapid	8
3.2.1. Teema valik	8
3.2.2. Teabeallikatega tutvumine	8
3.2.3. Uurimistöö kava koostamine	8
3.2.4. Uurimistöö eesmärgi, hüpoteeside ja/või uurimisküsimuste sõnastamine	8
3.2.5. Andmete kogumine	9
3.2.6. Andmete analüüs	9
3.2.7. Uurimistulemuste tõlgendamine ja üldistamine	10
3.3. Uurimistöö struktuur	10
3.3.1. Tiitelleht	11
3.3.2. Sisukord	11
3.3.3. Kasutatud lühendite loetelu	11
3.3.4. Sissejuhatus	11
3.3.5. Uurimistöö teoreetilise tausta ülevaade	12
3.3.6. Kasutatud metoodika	12
3.3.7. Tulemused	13
3.3.8. Kokkuvõte	13
3.3.9. Võõrkeelne resüme	13
3.3.10. Kasutatud teabeallikad	14
3.3.11. Lisad	14
4. Praktiline töö	14
4.1. Üldised nõuded praktilisele tööle	15
4.2. Praktilise töö läbiviimise etapid	15
4.2.1. Teema valik	15
4.2.2. Teabeallikatega tutvumine	16
4.2.3. Praktilise töö kava koostamine	17
4.2.4. Praktilise töö kirjaliku ja praktilise osa koostamine	17
4.2.5. Praktilise töö kirjaliku osa vormistamine ja praktilise osa esitluseks ette valmistamine	17
4.3. Praktilise töö kirjaliku osa struktuur	17
4.3.1. Tiitelleht	17
4.3.2. Sisukord	18

4.3.3. Kasutatud lühendite loetelu	18
4.3.4. Sissejuhatus	18
4.3.5. Praktilise töö teoreetilise tausta ülevaade	18
4.3.6. Tööprotsess	19
4.3.7. Kokkuvõte	19
4.3.8. Võõrkeelne resümee	19
4.3.9. Kasutatud teabeallikad	19
4.3.10. Lisad	20
5. Nõuded uurimis- ja praktilise töö kirjaliku osa vormistamisele	20
5.1. Üldnõuded õpilastöö vormistamisel	21
5.2. Õpilastöö keeleline vormistamine	22
5.3. Tabelite ja jooniste vormistamine	22
5.4. Viitamine	25
5.4.1. APA viitamissüsteem	25
5.5 Tekstiroboti kasutamine ja sellele viitamine	35
6. Õpilastöö kaitsmine ja hindamise alused	37
Kasutatud teabeallikad	38
Summary	40
Lisad	40
Lisa 1. Õpilastöö tiitellehe näidis	41
Lisa 2. Õpilastöö sisukorra näidis	41
Lisa 3. Inglisekeelse resümee vorm	42
Lisa 4. Paaris- ja mitmik tööde hindamine	44

Sissejuhatus

Käesolev „Õpilastööde koostamise ja vormistamise juhend gümnaasiumile“ on abivahendiks nii juhendajatele kui õpilastele. Juhendi eesmärgiks on anda ülevaade uurimis- ja praktiliste tööde (edaspidi „*õpilastööde*“) läbiviimise korraldusest Tartu Tamme Gümnaasiumis, sõnastada nõuded õpilastöödele ning anda tuge tööde koostamisel. Juhendi koostamisel on algselt toetunud H. Treffneri Gümnaasiumi ja G. Adolfi Gümnaasiumi uurimistööde juhenditele ning muudetud vastavalt meie kooli vajadustele. Samuti on kasutatud Tartu Ülikooli vastavat juhendit. Kogu kasutatud kirjandus on ära toodud käesoleva juhendi lõpus.

1. Õpilastööde läbiviimise korraldus Tartu Tamme Gümnaasiumis

Õpilastööde läbiviimise korraldamise eest vastutab õpilastööde korraldamise komisjon (edaspidi „*õpilastööde komisjon*“), mis moodustatakse direktori poolt ning kuhu kuuluvad: õpilastööde korraldamise eest vastutav koordinaator (edaspidi „*õpilastööde koordinaator*“), infojuht ja juhtkonna esindaja.

Õpilastööde läbiviimine korraldatakse õppeaasta jooksul vastavalt [aastaplaanile](#), mis on ära toodud kooli kodulehel.

2. Juhendatava ja juhendaja rollid

Õpilane:

- valib omale sobiva teema ja juhendaja;
- sõnastab uurimistöö ja praktilise töö eesmärgi(d), uurimistöö korral ka uurimisküsimuse(d) ja/või hüpoteesi(d)
- võtab vastutuse oma töö koostamise ja kaitsmise eest;
- oskab iseseisvalt õpilastööde juhendi järgi töötada;
- näitab initsiatiivi, otsib ja kasutab teemakohased teabeallikad ning hindab nende asjakohasust ja usaldusväärsust ;
- annab perioodiliselt juhendajale aru töö käigust vastavalt kokkulepetele;
- loob seoseid, argumenteerib ja teeb järeldusi ning kujundab oma seisukoha allikatele ja oma analüüsi tulemustele tuginedes;
- vastutab töös esinenud andmete õigsuse eest;
- vormistab töö nõuetekohaselt;
- esitab, analüüsib ja põhjendab oma töö tulemusi kaitsmiskomisjoni ees.

Juhendaja:

- pakub välja või aitab sõnastada õpilast huvitava õpilastöö esialgse teema;
- motiveerib õpilast;
- aitab püstitada töö eesmärgi ja toetab töö ülesehituse kavandamisel; toetab õpilast tööplaani koostamisel;
- toetab õpilast teabeallikate valikul ning nende kriitilisel hindamisel
- konsulteerib õpilast töö koostamise käigus;
- jälgib tööplaani täitmist; kontrollib õpilastööde juhendi järgimist; toetab kaitsmiseks valmistumist;
- hindab õpilase tööprotsessi ja annab kirjaliku hinnangu õpilase tööle.

3. Uurimistö

3.1. Üldised nõuded õpilase uurimistöle

Uurimistöle esitatavad kriteeriumid:

- **uudsus ja aktuaalsus** – uurimistö peaks sisaldama midagi uutset ja/või olema aktuaalne;
- **objektiivsus** – autor on erapooletu ning esitab kõik uurimusest tulenevad andmed ka siis, kui need on hüpoteesile vasturääkivad; isiklike tundeid uurimistöös ei kajastata;
- **tõestatavus** – kõik töös esitatavad väited peavad olema argumenteeritud ja toetuma faktidele;
- **tulemuste kontrollitavus** – arvutus- ja arutluskäigud tuleb esitada nii, et töö lugejal on võimalus saadud tulemusi kontrollida; teiste autorite esitatud seisukohad peavad olema viidatud nii täpselt, et neid leiab vajaduse korral algallikast;
- **täpsus** – kõik töös kasutatavad terminid ning mõisted tuleb korrektselt ja täpselt määratleda ja defineerida; andmed ja arvud tuleb esitada täpselt;
- **süsteemsus** – teaduslik on ainult selline töö, kus erinevad väited ja argumendid on ühendatud üheks vastuoludeta tervikuks ehk süsteemiks;
- **selgus** – töö peab olema struktureeritud nii, et see oleks üheselt arusaadav ja kergesti jälgitav; keelekasutus täpne, üheselt mõistetav ja kergesti loetav;
- **kriitilisus** – olemasolevaid seisukohti ja allikaid tuleb vaadelda kriitiliselt s.t kehtestatud standardi kohaselt, vastavalt eesmärgile või kriteeriumitele, et teha kindlaks selle nõuetele vastavus;
- **selektiivsus** – valdkonnaga seotud erinevate probleemide, andmete ja meetodite seast tuleks valida sellised, mis viivad kõige lühemat teed pidi tulemuseni;
- **õpilastöö maht** - õpilastöö maht 15-25 lehekülge ilma lisadeta, erijuhuks on grupiga või paariliselega koostatavad õpilastööd. Sellisel juhul on õpilastöö maht 20-30 lehekülge.

3.2. Uurimistöö läbiviimise etapid

3.2.1. Teema valik

Õpilane valib õpetajate poolt välja pakutud teemade hulgast endale huvipakkuva. Kui õpilasel on endal uurimisvaldkond ja teema, mis teda huvitab, siis leiab ta ise sobiva õpetaja, kes võiks tööd juhendada. Kui õpilasel on olemas juhendaja väljaspool kooli, siis leiab õpilane endale koolipoolse juhendaja, kes jälgib töö valmimise protsessi ning annab vajadusel õpilasele nõu.

Teema valikul tuleb silmas pidada, et see oleks aktuaalne ning eluline. Kindlasti peab uurimisteema pakkuma huvi õpilasele endale ning vastama ka tema võimetele. Samuti tuleb teema valikul hinnata selle lahendatavust. Õpilasuurimistöö puhul on soovitatav keskenduda pigem kitsamale ja konkreetsemale teemale. Teema valikul püstitatakse ka töö esialgsed eesmärgid ning uurimisküsimused. Nii mõeldakse läbi, kuhu üldjoontes tahetakse jõuda.

3.2.2. Teabeallikatega tutvumine

Teemakohaste teabeallikatega tutvumine aitab kirjutajal endale selgeks teha töö teoreetilise tausta. Teemaga tutvumisel on abiks õpikute tekstid, ülevaateartiklid, varem läbi viidud uurimused. Interneti allikate kasutamisel on eelkõige lubatud kasutada allikaid, kus on märgitud autor või koostajad ning väljaandja (mõni gümnaasium, ülikool, kirjastus, vms) ja kui allikas on usaldusväärne.

Soovitatav on teabeallikatest teha endale viidetega dokument, millest lisaks viitele leiab sisu lühikirjelduse.

3.2.3. Uurimistöö kava koostamine

Teema valiku ja kirjanduse alusel püstitatakse tööle eesmärgid. Kirjanduse analüüsi ja töö eesmärkide alusel koostatakse töö esialgne kava. Selles näidatakse kavandatavate peatükkide pealkirjad ja esialgne järjestus. Oluline on, et kava oleks terviklik, selge ja loogiline, ning töö ülesehitus oleks allutatud töö eesmärkidele.

3.2.4. Uurimistöö eesmärgi, hüpoteeside ja/või uurimisküsimuste sõnastamine

Samaaegselt uurimistöö eesmärkide püstitamise ja kava koostamisega tuleb läbi mõelda ka uurimistöö uurimisküsimused ja/või hüpotees(id). Uurimisküsimus selgitab, mida ja miks uuritakse. Uurimisküsimuse alaliigiks on hüpoteesid. Sõltuvalt uurimistöö eesmärkidest ja

metoodikast võib autor püstitada kas uurimisküsimusi või hüpoteese. Uurimisküsimused on kohased nii kvalitatiivses kui kvantitatiivses uurimuses, hüpoteesid püstitatakse kvantitatiivses uuringus.

Hüpotees on tõestamata väide, eeldatav vastus uurimisküsimusele. Hüpoteesi püstitamisel kujutatakse endale ette võimalikke seoseid uuritavate objektide vahel ning sõnastatakse nendele tuginedes oma uurimisküsimuse hüpoteesi. Hüpotees peab arvestama varem avastatud seaduspärasusi ning olema kontrollitav ja põhjendatav.

Hea uurimisküsimus ja hüpotees on sõnastatud selgelt, lihtsalt ning sellele on omane uudsus.

3.2.5. Andmete kogumine

Uurimistöö käigus kogutakse materjali töö uurimisküsimuste ja hüpoteeside kontrollimiseks. Teoreetilise materjali allikaks on kirjandus. Empiiriliseks materjaliks on uurimisküsimusest lähtuvad andmed. Viimaste kogumiseks kasutatakse vastavalt vajadusele andmekogumismeetodeid, näiteks vaatlust, küsitlust, eksperimenti, intervjuud või dokumentide analüüsi.

Materjali kogumine ning kasutatavate meetodite valik sõltub uurimisküsimusest ja uurimisteemast. Oluline on materjali kogumise protseduuri korrektsus. Siinkohal tuleb õpilasel kindlasti nõu pidada juhendajaga ning materjalide kogumise protseduur väga põhjalikult läbi mõelda.

Uurimistöö materjali kogumise etapi võtmesõna on planeerimine. Materjali kogumist ette valmistades tuleb jälgida, et kogutava materjaliga saaks vastata püstitatud uurimisküsimustele. Liigse materjali kogumist tuleks samas töömahu tõttu vältida.

3.2.6. Andmete analüüs

Kogutud materjal tuleb läbi töötada, süstematiseerida ning seejärel analüüsida. Meetodid, mida kasutatakse, sõltuvad uuritavast küsimusest ning valdkonnast laiemalt. Materjali analüüsi käigus alustatakse reeglina õpilastöö teooria peatükkide kirjutamist.

3.2.7. Uurimistulemuste tõlgendamine ja üldistamine

Uurimistulemuste tõlgendamine ja üldistamine tähendab kogutud andmete ja nende analüüsitulemuste lahtimõtestamist laiemas kontekstis. Uurimistulemuste tõlgendamise käigus peaks saama vastused järgmistele küsimustele:

1. Mida saadud tulemused tegelikult näitavad?
2. Kas tulemusi võib pidada usaldusväärseteks?

Oma uurimistöö esimeseks kriitikuks peab olema õpilane ise. Eelkõige mõjutab usaldusväärset materjali kogumise ja analüüsimise korrektsus ja põhjalikkus.

3. Kas uurimisküsimused ja hüpoteesid leidsid kinnitust või mitte?
4. Milline on saadud tulemuste seos ja vastuolo varasemate uurimustega?

Siinkohal on vaja orienteeruda sarnase teemaga tegelevates varasemates uurimistöodes. Vastuolusid võiks seejuures proovida põhjendada.

5. Milles seisneb saadud tulemuste uudsus?

Sellega näidatakse, miks just see töö suure teaduse kontekstis vajalik on. Rakendusliku suunitlusega tööde puhul tuleks siin näidata, kui kasulikud on tulemused praktikas.

6. Millised on töö peamised järeldused?

Uurimistöö järelduste tegemisel kasuta kindlasti juhendaja abi.

3.3. Uurimistöö struktuur

Uurimistöö koosneb järgmistest osadest:

1. Tiitelleht
2. Sisukord
3. Kasutatud lühendite loetelu (vajadusel)
4. Sissejuhatus
5. Uurimistöö teoreetilise tausta ülevaade
6. Kasutatud meetodika
7. Tulemused
8. Kokkuvõte

9. Võõrkeelne resümee
10. Kasutatud teabeallikad
11. Lisad (vajadusel)

3.3.1. Tiitelleht

Tiitellehel peavad olema välja toodud õppeasutuse nimi, koostaja ees- ja perekonnanimi, töö pealkiri, töö iseloom (uurimistöö või praktiline töö), juhendaja amet ning ees- ja perekonnanimi, töö valmimise koht ja aasta. Punkti tiitellehel ei kasutata. Leheküljenumbrit tiitellehele ei kirjutata. Tiitellehe näidis on toodud käesoleva juhendi lisa 1.

3.3.2. Sisukord

Sisukord hõlmab endas kõigi üksikute alajaotuste täielikke pealkirju koos leheküljenumbritega. Sisukorra liigendus pealkirjadeks ja alapealkirjadeks peab vastama töös kasutatud liigendusele. Üldjuhul tuuakse sisukorras välja kuni kolme taseme pealkirjad. Sisukord koostatakse tekstitöötlusprogrammi abil. Sisukorra näidis on toodud käesoleva juhendi lisa 2.

3.3.3. Kasutatud lühendite loetelu

Lühendite loetelu lisatakse tööle sel juhul, kui töös on kasutatud üle kümne vähetuntud lühendi või sümboli. Kõikidest loetelus toodud lühenditest tuleb kogu töö ulatuses kinni pidada. Üldlevinud lühendeid (näiteks: lk, a) loetellu ei lisata. Samuti ei lisata loetellu lühendeid, mille täielikku kirjapilti uurija hinnangul kõik töö lugejad teavad (näiteks: USA).

Kui töös kasutatakse vähem kui kümnet lühendit, defineeritakse nad esmakordsel kasutamisel tekstis. Täieliku kirjapildi lõppu lisatakse sulgudesse lühend, mida edaspidi tekstis kasutama hakatakse (näiteks: sisemajanduse kogutoodang (SKT)).

3.3.4. Sissejuhatus

Sissejuhatuses peaks olema välja toodud teema tähtsus ja uudsus, teema valiku põhjendus, töö eesmärk, uurimisprobleem, uurimisobjekt(id), hüpotees(id) ja/või uurimisküsimused ning ülevaade töö alaosadeks jaotamise põhimõtetest. Sissejuhatuses esitatavad väited peavad olema viidatud.

Sissejuhatuse lõpus sõnastatakse üksikasjalikult uurimistöö eesmärgid ja hüpoteesid ja/või uurimisküsimused. Sissejuhatuse juures hinnatakse konkreetsust ja arusaadavust. Uurimistöö sissejuhatuse maht ei tohiks ületada kahte lehekülge.

3.3.5. Uurimistöö teoreetilise tausta ülevaade

Uuritavast probleemist antakse ülevaade erinevate teabeallikate abil kogitud teabe abil. Uurimistöös eelistatakse eelkõige teaduslikke allikaid. Uurimistöös ei kasutata ajaviiteajakirjade artikleid ega populaarteaduslikke raamatuid, kui see ei ole uurimistöö teema seisukohalt vajalik. Samuti on vastavalt töö teemale ja uuritavale probleemile sobilik kasutada erinevaid arhiivimaterjale, sõnaraamatuid, intervjuusid, arvamuse avaldusi ja teisi originaalallikaid, aga ka eelpool nimetatud mitteteaduslikke tekste, kui viimased on osa uurimistöö teemast.

Teabeallikate ülevaade on uuritava probleemiga seotud varem ilmunud tööde analüüs. Kõik uurimistöös toodud faktid ja seisukohad peavad olema korrektselt viidatud. Reeglina kõigile teada fakte, näiteks „Eesti gümnaasiumites õpetatakse muuhulgas bioloogiat, keemiat ja füüsikat”, ei viidata. Keemia õppekavas sisalduva väljatoomine nõuab juba viidet riiklikule õppekavale. Viitamise vormistamise nõuded on toodud käesolevas juhendis.

3.3.6. Kasutatud metoodika

Kasutatud metoodika osas kirjeldatakse ja põhjendatakse uurimuses kasutatud valimit, andmete kogumise ja analüüsimise meetodeid. See, kui täpselt metoodika lahti kirjutatakse, sõltub metoodika tuntutusest ning valdkonnast. Siinkohal tuleks nõu küsida juhendajalt. Kui töö autor on kasutanud mingit uutset uurimismetoodikat, siis tuleb põhjalikult kirjeldada meetodi väljatöötamise aluseid.

Metoodika peatüki struktuur:

- Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused või hüpoteesid: lugeja jaoks tuuakse välja juba sissejuhatuses mainitud uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused või hüpoteesid
- Valim: antud lõigus kirjeldatakse valimi suurust ning selle erinevaid parameetreid (nt. sugu, vanus, jaotuvus mingi tunnuse alusel) ning põhjendatakse valimi valikut lähtuvalt uurimuse eesmärgist. Valimi kirjeldamisel on korrektne lisaks täisarvudele uuritavate gruppide jaotuse kirjeldamiseks kasutada lisaks protsente.

- Uurimuse metoodika: siin kirjeldatakse, millist vahendit või meetodit kasutatakse eesmärgi täitmiseks andmete kogumiseks (nt. küsimustik, laboratoorne katse, intervjuu vms). Kui andmete kogumise vahend on koostatud mõne varasema uurimuse eeskujul selle osi kasutades, siis tuleb see siin välja tuua ja viidata. Kui vahend on koostatud ise, siis tuleb see selgelt välja tuua.
- Protseduur: siin selgitatakse, kuidas metoodika osas kirjeldatud vahendit kasutati. Näiteks, kui kasutati küsimustikku, siis tuleb siin kirjeldada, kas küsimustik viidi läbi paber kandjal või mõnes spetsiaalses keskkonnas Interneti teel. Kui viiakse läbi laboratoorne katse või mõõtmised, siis on tuleb siin lahti seletada, kuidas ja millises järjekorras toimusid katse etapid või mõõtmised. Samuti kirjeldatakse siin, milliseid andmete analüüsi meetodeid ja/või programme kasutati.

3.3.7. Tulemused

Tulemused esitatakse koos tõlgendusega. See tähendab, et alapeatükkide kaupa tuuakse välja materjali analüüsist tulenevad konkreetsed tulemused ning seejärel kõrvutatakse neid varem kirjanduses esitatud andmete või seisukohtadega. Tulemuste peatüki puhul tuleb tähele panna, et kirjeldada tuleb kõiki uurimuse käigus kogutud andmeid. Tulemuste osa lõpeb tööst tehtud järelduste väljatoomisega.

3.3.8. Kokkuvõte

Kokkuvõte algab lühikese kirjeldusega sissejuhatuses püstitatud probleemide uurimisest.

Sellele järgnevad eelnevalt sõnastatud eesmärkide kaupa tulemused ja järeldused.

Kokkuvõte lõpeb üleskerkinud küsimustega edasiseks uurimistööks. Kõik kokkuvõttes kirjeldatu peab olema eelnevalt töös käsitletud. Sissejuhatus ja kokkuvõtte peaksid loogiliselt sobima ja moodustama omaette terviku. Kokkuvõttes ei kasutata viiteid ja tema pikkus ei tohiks olla üle 1,5 lehekülje.

3.3.9. Võõrkeelne resüme

Resüme on töö võõrkeelne lühikokkuvõte. Lisaks töö tulemustele ja järeldustele tuleb resümees välja tuua töö eesmärgid ja nendeni jõudmise metoodika. Seega on resüme süntees sissejuhatuses ja kokkuvõtetest. Resüme algab töö tõlgitud pealkirjaga. Uurimistöö kohta kasutatakse resümees mõistet „*research paper*“. Resüme maht ei tohiks ületada kahte lehekülge. Pealkirjaks on sõna „resüme“ vastavas võõrkeeles (näiteks *Summary*). Resüme näidis on ära toodud lisas 3.

3.3.10. Kasutatud teabeallikad

Kasutatud teabeallikate loetelus tuleb välja tuua kõik töö koostamisel viidatud allikad. Töö käigus kasutatud allikaid, millele töös viidatud ei ole, kasutatud teabeallikate nimekirjas ei kajastata. Kasutatud teabeallikate loetelu vormistamise nõuded APA (*American Psychological Association*) viitamissüsteemi puhul on välja toodud käesoleva juhendi peatükis 5.5.

3.3.11. Lisad

Kui tekib vajadus lisada uurimistöösse materjali, mis põhiteksti ei mahtunud, paigutatakse see kasutatud teabeallikate loetelu järele. Lisadeks on materjalid, mis täiendavad põhiteksti, kuid mille sidumine sellega pole otseselt vajalik. Näiteks paigutatakse lisadesse suuremahulised arvandmed, tekstis olevate jooniste aluseks olnud tabelid ja kasutatud meetodiliste vahendite näidised.

Lisad tuleb pealkirjastada. Rohkem kui ühe lisa esinemise puhul tuleb lisad nummerdada vastavalt tekstis viitamise järjekorrale (Lisa 1; Lisa 2). Iga lisa algab uuelt lehelt. Lisa ülemisse paremasse nurka kirjutatakse lisa number ja pealkiri (näiteks: Lisa 1. Õpilastöö tiitellehe näidis). Lisad ja nende pealkirjad tuuakse välja ka sisukorras.

4. Praktiline töö

4.1. Üldised nõuded praktilisele tööle

Praktilisele tööle esitatavad kriteeriumid:

- **objektiivsus** – autor on erapooletu ning kirjeldab praktilise töö teostamise käiku ja selle tulemusi erapooletult ja objektiivselt, tuues välja nii töö lõpptulemuse kui selle koostamise protsessi käigus ilmnunud nõrkused ja tugevused;
- **tõestatavus** – kõik töös esitatavad väited peavad olema argumenteeritud ja toetuma faktidele;
- **kvaliteet** – töö praktiline osa peab olema läbi viidud või teostatud kvaliteetselt s.t valdkonna tunnustatud praktikate kohaselt;
- **töö protsessi kontrollitavus** – töö teostamise käiku tuleb dokumenteerida; teiste autorite loodu peab olema viidatud;
- **täpsus** – kõik töös kasutatavad terminid ning mõisted tuleb korrektselt ja täpselt määratleda ja defineerida; andmed ja arvud tuleb esitada täpselt;
- **süsteemsus** – praktilise töö praktiline ja kirjalik osa peavad moodustama ühe terviku;
- **selgus** – töö peab olema struktureeritud nii, et see oleks üheselt arusaadav ja kergesti jälgitav; keelekasutus täpne, üheselt mõistetav ja kergesti loetav;
- **kriitilisus** – olemasolevaid seisukohti ja allikaid tuleb vaadelda kriitiliselt;
- **õpilastöö maht** - õpilastöö maht 15-25 lehekülge ilma lisadeta. Erijuhiks on grupiga koostatavad õpilastööd (nt õpilasfirma, heli- ja videoproduksioon, võrgupidu jms). Sellisel juhul on õpilastöö maht 20-25 lehekülge.

4.2. Praktilise töö läbiviimise etapid

4.2.1. Teema valik

Õpilane valib õpetajate poolt välja pakutud teemade hulgast endale huvipakkuva. Kui õpilasel on endal praktilise töö idee ja teema, mis teda huvitab, siis leiab ta ise sobiva õpetaja, kes võiks tööd juhendada. Kui õpilasel on olemas juhendaja väljaspool kooli, siis

leiab õpilane endale koolipoolse juhendaja, kes jälgib töö valmimise protsessi ning annab vajadusel õpilasele nõu.

Praktilise töö võib liigitada järgmistesse valdkondadesse:

- **Loomingulised tööd:** etenduse lavastamine; kontserdikava ettevalmistamine ja selle esitamine; kirjandus- või kunstiteose, filmi, heliplaadi vm loomine, digitaalsed teosed jms.
- **Üritused:** konverentsi, konkursi, kontserdi, näituse, õppekäigu vm korraldamine.
- **Õppematerjalid:** eksami/olümpiaadi kordamisülesannete kogumiku koostamine; veebipõhise õppekeskkonna loomine; õppevahendite valmistamine (herbaarium, putukakogu, kivimite kogu, õppekava toetavate katsete loetelu, muusikainstrumendid, geomeetriliste kujundite mudelite komplekt, näitlikud tabelid jm).
- **Kursused** - juhul kui õpilane koostab ja viib läbi kursuse, siis on vaja tavapärase töö asemel vaja koostada ainepass, tundide kavad, kursuse analüüs
- **Õpilasfirma:** Toote või teenuse idee leidmine, äriplaani koostamine, õpilasfirma loomine, tegutsemine ja juhtimine; toote müük või teenuse osutamine; raamatupidamine; õpilasfirma lõpetamine, lõpparuande koostamine; õpilasfirma esitlus hindamiskomisjonile.

4.2.2. Teabeallikatega tutvumine

Ettevalmistaval etapil kogutakse taustainfot ning tutvutakse praktilise töö teostamiseks vajalike teabeallikatega. Praktilise töö teoreetilise osa koostamiseks on oluline koguda materjali lähtuvalt valitud teemale, formaadile, tehnikatele ning töö sisule. Teabeallikatega tutvumise käigus täpsustub praktilise töö maht ja formaat ning tehnikate ja meetodite kasutamine. Kasutatavad teabeallikad peavad olema asjakohased ja usaldusväärsed. Interneti allikate kasutamisel on eelkõige lubatud kasutada allikaid, kus on märgitud autor või koostajad ning väljaandja (mõni gümnaasium, ülikool, kirjastus, vms) ja kui allikas on usaldusväärne. Samuti on lubatud tehnoloogiaga (sh infotehnoloogiaga) seotud õpilastööde puhul kasutada juhendmaterjale või spetsifikatsioone, mis eespool loetletud materjalide alla ei kuulu. Sellisel juhul otsustab teabeallika kasutamise juhendaja.

Soovitav on teabeallikatest teha endale viidetega dokument, millest lisaks viitele leiab sisu lühikirjelduse.

4.2.3. Praktilise töö kava koostamine

Praktilise töö eesmärgi, teema ja formaadi täpsustamise ning teabeallikatega tutvumise järel koostatakse praktilise töö teostamiseks kava, kus näidatakse ära töö praktilise ja kirjaliku osa teostamise etapid.

4.2.4. Praktilise töö kirjaliku ja praktilise osa koostamine

Vastavalt koostatud tööplaanile ning koostööle juhendaja ja juhendatava vahel koostatakse reeglina paralleelselt praktilise töö kirjalik ja praktiline osa.

4.2.5. Praktilise töö kirjaliku osa vormistamine ja praktilise osa esitluseks ette valmistamine

Praktilise töö kirjalik osa vormistatakse sarnaselt uurimistöö nõuetele (Vt. viitamine, kasutatud allikate nimekiri).

4.3. Praktilise töö kirjaliku osa struktuur

Praktiline töö kirjalik osa koosneb järgmistest osadest:

Tiitelleht

Sisukord

Kasutatud lühendite loetelu (vajadusel)

Sissejuhatus

Praktilise töö teoreetilise tausta ülevaade

Tööprotsess

Kokkuvõte

Võõrkeelne resüme

Kasutatud teabeallikad

Lisad

4.3.1. Tiitelleht

Tiitellehel peavad olema välja toodud õppeasutuse nimi, koostaja ees- ja perekonnanimi, töö pealkiri, töö iseloom (uurimistöö või praktiline töö), juhendaja amet ning ees- ja

perekonnanimi, töö valmimise koht ja aasta. Punkti tiitellehel ei kasutata. Leheküljenumbrit tiitellehele ei kirjutata. Tiitellehe näidis on toodud käesoleva juhendi lisas 1.

4.3.2. Sisukord

Sisukord hõlmab endas kõigi üksikute alajaotuste täielikke pealkirju koos leheküljenumbritega. Sisukorra liigendus pealkirjadeks ja alapealkirjadeks peab vastama töös kasutatud liigendusele. Üldjuhul tuuakse sisukorras välja kuni kolme taseme pealkirjad. Sisukord koostatakse tekstitöötlusprogrammi abil. Sisukorra näidis on toodud käesoleva juhendi lisas 2.

4.3.3. Kasutatud lühendite loetelu

Lühendite loetelu lisatakse tööle sel juhul, kui töös on kasutatud üle kümne vähetuntud lühendi või sümboli. Kõikidest loetelus toodud lühenditest tuleb kogu töö ulatuses kinni pidada. Üldlevinud lühendeid (näiteks: lk, a) loetellu ei lisata. Samuti ei lisata loetellu lühendeid, mille täielikku kirjapilti uurija hinnangul kõik töö lugejad teavad (näiteks: USA).

Kui töös kasutatakse vähem kui kümnet lühendit, defineeritakse nad esmakordsel kasutamisel tekstis. Täieliku kirjapildi lõppu lisatakse sulgudesse lühend, mida edaspidi tekstis kasutama hakatakse (näiteks: sisemajanduse kogutoodang (SKT)).

4.3.4. Sissejuhatus

Sissejuhatus annab lühikese ülevaate praktilise töö eesmärgist, teemast ja sisust. Samuti põhjendatakse lühidalt teema valikut. Sissejuhatuses kirjeldatakse lühidalt praktilise töö etappe ning teostamise meetodeid. Sissejuhatus lõpus sõnastatakse üksikasjalikult praktilise töö eesmärgid. Sissejuhatus juures hinnatakse konkreetset ja arusaadavust. Praktilise töö sissejuhatus maht ei tohiks ületada kahte lehekülge.

4.3.5. Praktilise töö teoreetilise tausta ülevaade

Antud alalõigus tutvustatakse lähemalt töö teemat, põhjendatakse teema valiku aktuaalsust, kirjeldatakse teema teoreetilist tausta, antakse ülevaade eelnevatest analoogilistest töödest, antakse teoreetiline ülevaade töös kasutatavatest tehnikatest ja meetoditest. Töö teoreetilise tausta täpne sisu sõltub valitud teemast, töö formaadist ja valdkonna spetsiifikast. Teoreetilises ülevaates toodud faktid ja seisukohad peavad olema korrektselt viidatud. Reegel on, et kõigile teada fakte, näiteks „Eesti gümnaasiumites õpetatakse muuhulgas

bioloogiat, keemiat ja füüsikat”, ei viidata. Keemia õppekavas sisalduva väljatoomine nõuab juba viidet riiklikule õppekavale. Viitamise vormistamise nõuded on toodud käesolevas juhendis.

4.3.6. Tööprotsess

Tööprotsessi kirjeldamisel kasutatakse järgnevat struktuuri:

1. praktilise töö valmimise esialgne kava ja etapid. Tööprotsessi kirjeldamiseks ja kinnitamiseks kasutatakse lisaks kirjalikule ülevaatele portfooliot, fotoalbumit, lühifilme, plakateid ja muid näitlikke materjale.
2. enesekriitiline hinnang oma töö protsessile, töö lõpptulemusele ja arendamist vajavatele aspektidele, toimetulekule esile kerkinud probleemidega, ajakavast kinni pidamisele.

Tööprotsessi kirjeldamise täpne sisu ja vorm sõltub valitud töö teemast, töö formaadist ja valdkonna spetsiifikast. Oluline, et selles alalõigus antaks täpne ülevaade tegeliku töö sisust ja mahust, kuivõrd see peegeldab praktilise töö raames antud sisulist panust õpilase poolt.

4.3.7. Kokkuvõte

Kokkuvõttes tehakse lühike kokkuvõte töö eesmärgist, teemast ja sisust, töö protsessist ja autoripoolsest hinnangust oma tööle. Kõige olulisem on kokkuvõttes keskenduda töö tulemustele analüüsile ja üldhinnangule praktilisele tööle. Kindlasti tuleb jälgida sissejuhatuse ja kokkuvõtte loogilist sobivust. Nad peaksid moodustama omaette terviku. Viiteid kokkuvõttes ei kasutata. Kokkuvõte ei tohiks olla üle 1,5 lehekülje pikk.

4.3.8. Võõrkeelne resüme

Resüme on töö võõrkeelne lühikokkuvõte. Resümees tutvustatakse lühidalt töö eesmärki, selle teostamise etappe ja hinnangut lõpptulemusele. Resüme algab töö tõlgitud pealkirjaga. Resüme maht ei tohiks ületada kahte lehekülge. Praktilise töö kohta kasutatakse resümees mõistet „*project*“. Resüme maht ei tohiks ületada kahte lehekülge. Pealkirjaks on sõna „resüme“ vastavas võõrkeeles (näiteks *Summary*). Resüme näidis on toodud lisa 3.

4.3.9. Kasutatud teabeallikad

Kasutatud teabeallikate loetelus tuleb välja tuua kõik töö koostamisel viidatud allikad. Töö käigus kasutatud allikaid, millele töös viidatud ei ole, kasutatud teabeallikate nimekirjas ei

kajastata. Kasutatud teabeallikate loetelu vormistamise nõuded APA (*American Psychological Association*) viitamissüsteemi puhul on välja toodud käesoleva juhendi peatükis 5.5.

4.3.10.Lisad

Lisades on ära toodud vastavalt töö sisule ja formaadile töö lõpptulemuse jäädvustused, visandid, pildid, fotod, heli- ja videolõigud (CD-l), joonised, tabelid, mis täiendavad, kirjeldavad või kinnitavad töö kirjalikku osa ja/või praktilist osa ja tööprotsessi.

Lisad tuleb pealkirjastada. Rohkem kui ühe lisa esinemise puhul tuleb lisad nummerdada vastavalt tekstis viitamise järjekorrale (Lisa 1; Lisa 2). Kirjalike lisade puhul algab iga lisa uult lehelt. Lisa ülemisse paremasse nurka kirjutatakse lisa number ja pealkiri (näiteks: Lisa 1. Õpilastöö tiitellehe näidis). Lisad ja nende pealkirjad tuuakse välja ka sisukorras. Esemelised lisad nummerdatakse, tuuakse välja sisukorras ning esitatakse koos õpilastööga.

5. Nõuded uurimis- ja praktilise töö kirjaliku osa vormistamisele

5.1. Üldnõuded õpilastöö vormistamisel

Uurimistöö esitatakse A4 formaadis valgetel lehtedel arvutikirjas. Kirjatüübiks on *Times New Roman* suurusega 12 punkti.

Reavahe on 1,5, välja arvatud sisukord, loendid, tabelid ja muud sarnased tekstiosad, kus kasutatakse reavahet 1.

Tekst paigutatakse paberile rööpselt, püüdes seejuures vältida põhjendamatuid sõrendusi. Kursiivkirja (*Italic*) kasutatakse vaid võõrkeelsete sõnade ja väljendite puhul. Oluliste mõistete rõhutamiseks on lubatud kasutada rasvast kirja (*Bold*). Sõnade allajoonimist ei kasutata.

Lehekülje vasakusse serva jäetakse 3-4 cm, paremasse serva 2 cm ning üla- ja alaserva 2,5 cm laiune veeris.

Töö iseseisvad osad (näiteks: sissejuhatus, teooria ülevaade, tulemused, kokkuvõtte ja teised esimese taseme pealkirjad) alustatakse uuel leheküljelt. Alapeatükid järgnevad samalt leheküljelt, kuid ei ole lehe lõpus üksinda.

Peatükid tähistatakse araabia numbritega, näiteks 1., 1.1., 1.2., 2. jne. Sissejuhatus, kokkuvõtte, resümee ja kasutatud teabeallikate loetelu puhul nummerdamist ei kasutata.

Pealkirjadel on vasakjoondus (v.a. lisad, mille pealkirjadel kasutatakse paremjoondust, vt. lisade vormistust juhendi lõpus) ja ühekordne reasamm. Esimese taseme pealkirjade puhul taandridu ei kasutata. Pealkirjade kirjatüübiks on *Times New Roman*, mille suurus on pealkirjade alanevale hierarhiale vastavalt 16, 14 ja 13 punkti paksus (*Bold*) kirjas. Pealkirjade lõppu kirjavahemärke ei lisata. Erandiks on juhud, kus pealkiri koosneb mitmest lausest. Küsi- ja hüüdlauseid uurimistöodes reeglina pealkirjades ei kasutata.

Kõik leheküljed nummerdatakse alates tiitellehest, kuid tiitellehele numbreid ei näidata. Numbri koht on lehekülje alumisel veerisel keskel.

Tööd esitatakse elektrooniliselt .pdf formaadis.

5.2. Õpilastöö keeleline vormistamine

Õpilastöö tuleb vormistada korrektses eesti keeles. Töö peab moodustama ühtse terviku, kus antakse edasi kõik uurimistöö seisukohast vajalik.

Õpilastöös kasutatakse põhimõisted, mis ei ole lugejate jaoks üheselt mõistetavad, seletatakse lahti töö teoreetilise tausta kirjelduses. Võõrkeelsest kirjandusest refereeritud mõiste, mille tähendus ei ole eesti keeles kõigi jaoks üheselt tuntud, tuleb töös esimest korda mainides sulgudes kursiivkirjas ka originaalkeeles välja tuua.

Näiteks: Enesetõhusus (*self-efficacy*) on tugevalt seotud õpitulemustega.

Õpilastöö vormistatakse kas umbisikulises vormis (tehti, uuriti ja järeldati), meie-vormis (tegime, uurisime ja järeldasime) või mina-vormis (tegin, uurisin ja järeldasin). Esimene variant on eelistatuim ning kõige enam levinud ja viimane kõige vähem levinud. Uurimistööde puhul on soovitatav kasutada umbisikulist kõneviisi, praktiliste tööde puhul aga mina- või meie-vormi. Kasutatav vorm peab olema kogu töös ühtne.

5.3. Tabelite ja jooniste vormistamine

Iga tabel on nummerdatud (Tabel 1, Tabel 2 jne) ning varustatud pealkirjaga, mis paiknevad tabeli peal, nagu on näha näidiseks toodud tabelis 2. Tabeli numbreid hakatakse lugema alates esimesest tabelist töös. Pealkiri peab olema võimalikult lühike ja selge, kuid samas mõtestama tabeli sisu lahti. Kõikidele tabelitele peab olema tekstis viidatud.

Tabel 2. Uurimuses osalenud õpilaste jagunemine klassiti ja sooti

Sugu/Klass	2. klass	3. klass	4. klass	5. klass	6. klass
Poisid	45	97	134	89	37
Tüdrukud	49	91	140	91	49
Kokku	94	188	274	180	86

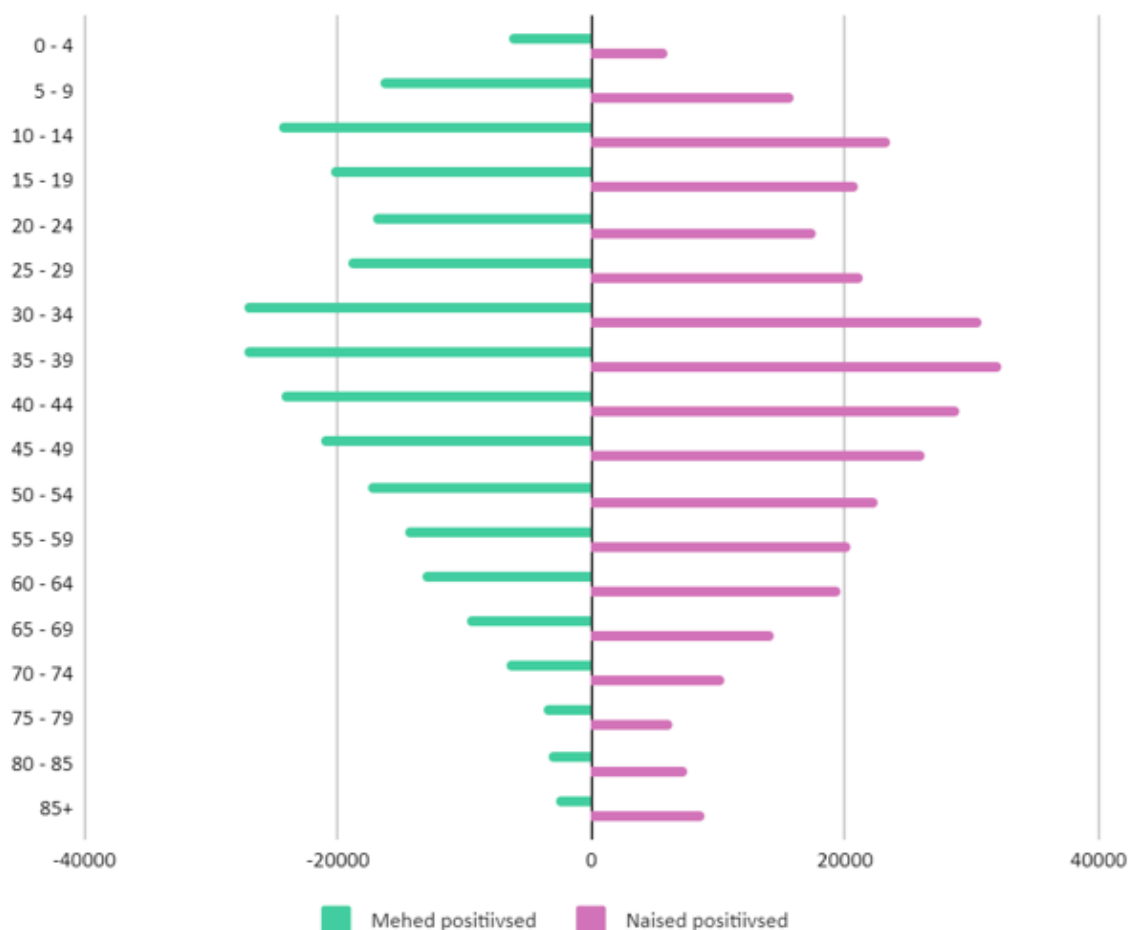
Tabelis esitatud andmed peavad olema ühemõtteliselt tõlgendatavad. Tabel peab olema loetav ka põhiteksti süvenemata. Kõiki tabelis kasutatud sümbolid ja lühendid, mis võivad lugejale olla võõrad või raskesti mõistetavad, seletatakse lahti tabeli all. Tabeli veergudel ja ridadel peavad olema nimetused, mis on andmetest eraldatud. Arvude juures ei tohi ühikuid korrata. Tabelite kujundus peab olema kogu töös ühtne.

Mahukad tabelid, mille esitamata jätmine töö põhiosas ei vähenda töö selgust, on mõistlik panna lisasse. Üksikuid arvandmeid ei ole mõtet tabelisse paigutada, parem on esitada nad teksti sees.

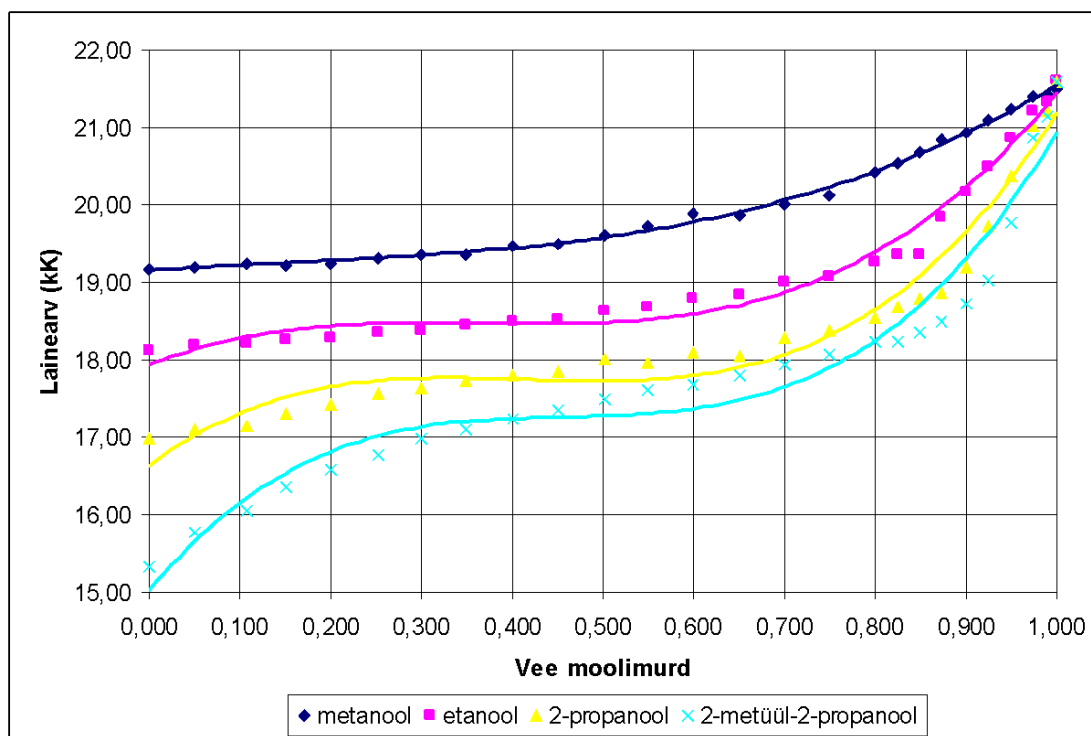
Näiteks: Uurimuses osalejatest olid 51% poisid ja 49% tüdrukud.

Joonisteks nimetatakse kõiki teisi illustratiivse väärtusega materjale: nt. graafikud, diagrammid, skeemid, pildid, fotod, kaardid jne. Joonised on sarnaselt tabelitele nummerdatud ja varustatud pealkirjadega ning neilegi viidatakse tekstis. **Joonise pealkiri asub sarnaselt tabelitega joonise peal (Vt. joonised 1 ja 2).** ~~Erinevus on selles, et joonise pealkiri asub joonise all (Vt. jooniseid 1 ja 2).~~

Joonis 1. Registreeritud positiivsete koroonatestide arv vanuse ja soo lõikes

Joonis 1. Reichardt'i vees lahustava värvi neeldumismaksimumide lainearvud uuritud binaarsetes alkohol-vee segudes

Sarnaselt tabelitele, peab ka jooniste puhul jälgima, et nad oleksid üheselt mõistetavad ning annaks tõepoolest edasi olulist informatsiooni. Joonisel peavad olema kõik joonise lugemiseks vajalikud andmed, tiitlid ja pealkirjad.

Nii joonised kui tabelid paigutatakse õpilastöös võimalikult lähedale tekstile, kus neile esmakordselt viidatakse.

5.4. Viitamine

Kõigile töös kirja pandud seisukohtadele, faktidele ja andmetele, mis ei ole autori enda poolt välja mõeldud, tuleb viidata. Mõõndus tehakse siin eelpool mainitud kõigile teadaolevatele faktidele. Siiski on parem pigem rohkem viidata, kui üldse viitamata jätta. Plagiaadina käsitletakse võõraste mõtete esitamist enda omadena ning käesoleva õpilastööde juhendi refereerimise ja tsiteerimise reeglite vastu eksimist. Plagiaadi kasutamise tuvastamisel õpilastööd kaitsmisele ei lubata ning töö tuleb kirjutada uuesti vastavalt käesoleva juhendi nõuetele.

Õpilastöös on lubatud kasutada APA (*American Psychological Association*) viitamissüsteemi. Joonealune viitamine on lubatud ainult juhendaja nõusolekul ning antud juhend seda ei käsitle. Töös tuleb jälgida, et läbivalt kogu töös oleks kasutatud vaid ühte viitamissüsteemi.

5.4.1. APA viitamissüsteem

Teistele autoritele kuuluvaid seisukohti või andmeid võib uurimistöös esitada tsitaatidena või refereeringutena. **Tsitaat** on sõnasõnaline väljavõte viidatava kirjatüki tekstist.

Tsitaate võib lühendada või katkestada, aga seejuures tuleb väljajäetav koht kindlasti tähistada (...) märgiga. Lühendus ei tohi muuta ka originaalteksti mõtet. Tsitaat esitatakse täpselt nii, et see langeb kokku originaaliga. Tsiteerida on lubatud vaid avaldatud teoseid. Tsiteerimisel kehtivad kindlad reeglid (Pisuke, 2004):

- tsitaat pannakse alati jutumärkidesse ning peab lõppema viitega, milles on ära toodud autori perekonnanimi, kasutatava allika väljaandmise aasta ning lehekülje number, millel tsitaat viidatavas materjalis paikneb.
- tsiteerida tohib üksnes motiveeritud mahus (1-leheküljelise artikli puhul ei tohiks tsitaat olla pikem kui üks lõik)
- eelistada tuleks lühikest tsitaati, mida on lihtsam oma teksti sobitada

Näiteks: „Ebatavalises ja raskesti ennustatava tulevikuga ühiskonnas võivad küll tekkida ühekordsed protestiaktisioonid (...), aga mitte kodanikeühiskonda, mis oleks võimeline kaitsma turvalisust kui ühishüve” (Lagerpetz, 2005, lk 15).

Refereeringu puhul võetakse teise autori mõtte kokku või jutustatakse ümber. Refereerimisel märgitakse refereeritava teksti järel sulgudesse autori perekonnanimi ja viidatava allika väljaandmise aasta number. Refereeringu puhul ei kasutata jutumärke, kuid tekstist peab olema selgelt nähtav, kust ühe autori refereering algab ja kus lõpeb.

Näiteks: Edu saavutamisele suunatud eesmärkidega õppija soovib näidata oma häid võimeid ja oskusi ning tõestada enda võimekust võrreldes teistega (Covington, 2000). Õppimise protsessi asemel keskenduvad edu saavutamisele suunatud inimesed pigem õppimise tulemusele (Eppler, Harju, 1997).

Juhul, kui refereeritava autori nimi on osa tekstist, lisatakse ilmumisaasta nime järele sulgudesse.

Näiteks: Eppleri ja Harju (1997) arvates keskenduvad edu saavutamisele suunatud inimesed peamiselt õppimise tulemusele.

Viidet kasutatakse:

- lause lõpus,
- lõigu lõpus
- joonistel ja tabelitel, mis ei pärine töö autorilt.

Samuti on kasutatud allikate osas loetelu viidetest. Viide peab olema täpne ja selge. Viidatud peab olema vastavalt TTGs kehtestatud nõuetele ning tähestikulises järjekorras.

Kui lõigus viidatakse mitmele allikale, mis kinnitavad sama väidet, siis eraldatakse allikad semikooloniga ja viide tuleb peale punkti lõigu lõpus.

Näiteks: (Mõts, 2022; Znamenski, 2022)

Kõik pildid, joonised ja tekst, millele ei ole viidatud, on autori oma looming. Enda loomingule viitama ei pea.

Juhised viidete koostamiseks:

Allika tüüp	Viide teksti sees	Viide kasutatud allikates
Raamat, 1 autor	(Tamm, 2009) <i>raamatu autori perekonnanimi / koma / tühik / raamatu väljaandmise aasta /</i>	Tamm, J. (2009). <i>Tallinna Püha Miikaeli klooster ehitus- ja uurimislugu</i> . Eesti Entsüklopeediakirjastus. <i>raamatu autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes raamatu väljaandmise aasta / punkt / tühik / raamatu pealkiri kursiivis / punkt / tühik / kirjastus või väljaandja / punkt</i> <i>Enne kirjastust ei lisata enam väljaandmise kohta.</i>
Raamat, 2 autorit	(Aarma & Kalle, 2005)	Aarma, A., Kalle, E. (2005). <i>Teadustöö alused</i> . Tallinna Tehnikaülikool. <i>raamatu autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / & / tühik / teise autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes raamatu väljaandmise aasta / punkt / tühik / raamatu pealkiri kursiivis / punkt / tühik / kirjastus / punkt</i>
Raamat, 3-20 autorit	(Smith jt, 2006)	Smith, J., Kelly, E., Monks, J. (2006). <i>Pilates ja jooga</i> . Varrak. <i>Kui on rohkem, kui 20 autorit, siis kirjutage 19 nime, seejärel kolm punkti ja viimane nimi.</i>

Allika tüüp	Viide teksti sees	Viide kasutatud allikates
	<i>Varem lisati esimesel viitamisel kõik nimed. APA7 puhul seda tegema ei pea.</i>	
Raamat, autoriks organisatsioon	(Tiigrihüppe SA, s.a) <i>organisatsiooni nimi / koma / tühik / s.a</i>	Tiigrihüppe Sihtasutus. (n.d). <i>Tehnotiiger ON IN.</i> <i>Organisatsiooni nimi / punkt / tühik / sulgudes raamatu väljaandmise aasta / punkt / tühik / raamatu pealkiri kursiivis / punkt /</i> <i>Lõppu ei lisata väljaandvat asutust, kui see ühtib autoriga.</i>
Raamat veebilehelt	(Nigol, 1918) <i>raamatu autori perekonnanimi / koma / tühik / raamatu väljaandmise aasta</i>	Nigol, A. (1918). <i>Eesti asundused ja asupaigad Wenemaal</i> . Eesti Kirjastuse-Ühisus "Postimees". Külastatud aadressil https://galerii.kirmus.ee/graf/raamat.php?id=143 (13.08.22). <i>raamatu autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes raamatu väljaandmise aasta / punkt / tühik / raamatu pealkiri kursiivis / punkt / tühik / väljaandja / punkt / tühik / Külastatud aadressil / tühik / link raamatule / vaatamise aeg /punkt</i>
Raamat, ilmumisaastat pole	(Kook, Linnamäe, n.d) <i>n.d - no data, aasta teadmata</i>	Kook, N., Linnamäe, P. (n.d). <i>Digipildid õppetöös</i> . Tiigrihüppe Sihtasutus. <i>raamatu autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes raamatu väljaandmise aasta / punkt / tühik / raamatu pealkiri kursiivis / punkt / tühik / väljaandmise koht/ punkt/ tühik/ kirjastus või väljaandja / punkt</i>

Allika tüüp	Viide teksti sees	Viide kasutatud allikates
Ajakirja artikkel	(Sootak, 2007)	Sootak, J. (2007). Sõber, kodanik, vastane ja vaenlane: Kellele on suunatud tänapäeva karistusõigus. <i>Akadeemia</i> , 8, lk 1714-1741 <i>artikli autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes ilmumise aasta / punkt / tühik / artikli pealkiri / punkt / tühik / ajakirja nimi kursiivis / koma / tühik / ajakirja number / koma / tühik / lehekülje number (id), kus artikkel asub / punkt</i>
Ajalehe või ajakirja artikkel veebis	(Tankler, 2012) <i>autori perekonnanimi / koma / tühik / artikli avaldamise aasta</i>	Tankler, L. (2012). Tallinna koolis kasvavad noored Steve Jobsid. <i>Eesti Päevaleht</i> . Külastatud aadressil http://www.epl.ee/news/eesti/tallinna-koolis-kasvavad-noored-steve-jobsid.d?id=64964306 (29.08.23). <i>artikli autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes artikli avaldamise aasta / punkt / tühik / artikli pealkiri / punkt / tühik / ajalehe/ajakirja nimi kursiivis / punkt / tühik / Külastatud aadressil / tühik / veebilehe aadress /tühik/ vaatamise kuupäev/ punkt</i>
Artikkel veebilehel	(Vetik, 2017)	Vetik, L. (2017). <i>Eesti õpetajad panid Euroopa õpetajad programmeerima</i> . Koolielu. Külastatud aadressil https://koolielu.ee/info/readnews/546498/eesti-opetajad-panid-euroopa-kolleegid-programmeerima (30.08.23).

Allika tüüp	Viide teksti sees	Viide kasutatud allikates
		<i>artikli autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes artikli avaldamise aasta / punkt / tühik / artikli pealkiri kursiivis/ punkt / tühik/ veebilehe nimi / punkt/ tühik/ Külastatud aadressil/ tühik/ veebilehe aadress /tühik/ vaatamise kuupäev/ punkt</i>
Artikkel veebilehel (autor on organisatsioon, puudub aasta)	(Amor, n.d)	Amor. (n.d). <i>Enesekehtestamine paarisuhtes</i> . Külastatud aadressil http://www.amor.ee/Enesekehtestamine_paarisuhtes (23.08.2013). <i>organisatsiooni nimetus / punkt / tühik / sulgudes artikli avaldamise aasta / punkt / tühik / artikli pealkiri kursiivis/ punkt / tühik/ Külastatud aadressil/ tühik/ veebilehe aadress /tühik/ vaatamise kuupäev/ punkt</i>
Kaks sarnase nimega artiklit, autorit ei tea ja aasta on sama	(Vikipeedia, 2023a) (Vikipeedia, 2023b) <i>Kui on kaks ühe nimega teost, siis eristatakse teoseid tähtedega a, b, c jne.</i>	Vikipeedia. (2023 a). <i>Harilik astelpaju</i> .. Külastatud aadressil https://et.wikipedia.org/wiki/Harilik_astelpaju (30.08.23). Vikipeedia. (2023 b). <i>Dinosaurused</i> . Külastatud aadressil https://et.wikipedia.org/wiki/Dinosaurused (30.08.23). <i>organisatsiooni nimetus / punkt / tühik / sulgudes artikli avaldamise aasta / punkt / tühik / artikli pealkiri kursiivis/ punkt / tühik// Külastatud aadressil/ tühik/ veebilehe aadress /tühik/ vaatamise kuupäev/ punkt</i>

Allika tüüp	Viide teksti sees	Viide kasutatud allikates
		<i>autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes artikli avaldamise aasta / punkt / tühik / töö pealkiri kursiivis/ punkt / tühik/ töö liik / koma/ tühik/ väljaandmise koht/ punkt/ tühik/ Külastatud aadressil/ tühik/ veebilehe aadress /tühik/ vaatamise kuupäev/ punkt</i>
Arhiivmaterjalid	(Jaani kiriku meetrikaraamat)	Jaani kiriku meetrikaraamat. Eesti Ajalooarhiiv, f 1294, n 1, s 113 A I-III. <i>Säiliku nimetus, arhiivi täielik nimetus, fondi (f) number, nimistu (n) number, säiliku (s) number.</i>
Foto, pilt, joonis, maal (autor ja aasta olemas)	(Ader, 2017)	Ader. A. (2017). <i>Kullerkupud</i> . Looduskalender. Külastatud aadressil https://www.looduskalender.ee/n/de/node/1413 (30.08.23). <i>foto autori perekonnanimi / punkt / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes väljaandmise aasta / punkt / tühik / foto pealkiri kursiivis / punkt / tühik/ veebilehe nimi / punkt / tühik / Külastatud aadressil/ tühik/ veebilehe aadress / tühik/ külastamise kuupäev/ punkt</i>
Pilt veebilehelt (autorit, pealkirja ja ilmumisaasta pole)	(Rebane, n.d) <i>pildi kirjeldus / koma / tühik / n.d</i>	Rebane. (n.d). <i>Imetajad</i> . Külastatud aadressil http://bio.edu.ee/loomad/Imetajad/VULVULs.jpg (12.08.23). <i>foto kirjeldus / punkt / tühik / sulgudes väljaandmise aasta / punkt / tühik /lehekülje pealkiri kursiivis / punkt / tühik// Külastatud aadressil/ tühik/ veebilehe aadress / tühik/ külastamise kuupäev/ punkt</i>

Allika tüüp	Viide teksti sees	Viide kasutatud allikates
Raadio- või telesaade lingiga	(Tarand, 2001) <i>Produtsent / koma / saate väljaandmise aasta</i>	Tarand, M. (2001). <i>Keelekõrv. 387. saade. Elmar Muuk 100</i> . [Raadiosaade]. Eesti: ERR. Külastatud aadressil https://av-01.err.ee/vaata/keelekorv-keelekorv-387-saade-elfmar-muuk-100 (15.09.2012) <i>Perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes produtsent / punkt / tühik / sulgudes toimumise aasta / punkt / tühik / saate pealkiri kursiivis / tühik / nurksulgudes meedia liik / punkt / tühik / produktsiooni kanal / punkt / tühik / Külastatud aadressil / tühik / link / tühik / vaatamise kuupäev sulgudes / punkt</i> <i>Kui tele- või raadiosaatel puutub link, lõpeb viitamine produktsiooni kanali nimetamisega.</i>
Youtube'i video	(Maadvere, 2014)	Maadvere, I. (2014). <i>21. sajandi oskused</i> . YouTube. Külastatud aadressil http://youtu.be/1U6Gwrxpjww (29.03.21)
Film	(Soosaar-Penttilä, 2014)	Soosaar-Penttilä, E. (2014). <i>Nullpunkt</i> [Mängufilm]. Eesti: Allfilm, Eesti Rahvusringhääling.
Esitlus	(Presnetsova, 2014)	Presnetsova, N. (2014). <i>Pinnavormide kujutamine kaardil</i> . Slideshare. Külastatud aadressil https://www.slideshare.net/nataliavoronova5682/2-tund-eesti-pinnamood-pinnavormide-kujutamine-kaardil-copy (12.09.2023) <i>autori perekonnanimi / koma / tühik / eesnime initsiaal / punkt / tühik / sulgudes esitluse avaldamise aasta / punkt / tühik / töö pealkiri kursiivis / punkt / tühik / töö liik / punkt / tühik / Külastatud aadressil / tühik / veebilehe aadress / tühik / vaatamise kuupäev / punkt</i>

Allika tüüp	Viide teksti sees	Viide kasutatud allikates
Personaalne e-kiri, intervjuu jne	(Paju, 2000)	Paju, J. (2000). Johannes Paju (sünd 1914, elukoht ...) mälestused. Kirja pandud 10.10.2000 töö autori poolt.

Näidete koostamisel on kasutatud Ameerika Psühholoogide Assotsiatsiooni ja Scribbr kodulehte. Samuti Gustav Adolphi Gümnaasiumi, Tartu ja Tallinna Ülikooli juhendeid.

Viitamisel tekkivate probleemide ja erijuhtude kohta on soovitatav küsida nõuandeid, kas uurimistöö aluste õpetajalt või õpilastööde koordinaatorilt.

5.5 Tekstiroboti kasutamine ja sellele viitamine

Tekstirobot ei ole teksti (kaas)autor, vaid vahend, mida kasutada teksti koostamisel. Selle või muu tehisintellekti rakenduse kasutamine motiveerimata mahus või sellele viitamata on akadeemiline petturlus v.t peatükk 5.4 lk 25

Kui tekstirobotit kasutatakse lõputöö kirjutamisel, tuleb metoodikat käsitlevas peatükis selgitada selle kasutusviisi: näiteks kirjeldada, milliseid küsimusi esitati, milline oli tekstirobotilt saadud väljund ja mil määral seda muudeti (näide 1). Konkreetset kasutusviisi saab tekstis ka jooksvalt kirjeldada. Saadud väljundi täistekstid võib panna töö lissasse (näide 2).

Tekstiroboti kasutamise viisi kirjelduse järgi peab olema üheselt mõistetav, millises ulatuses ja millisel moel on seda töös rakendatud.

Näide 1. *Kasutasin selle töö koostamise käigus ChatGPT-d ideede kogumiseks / teksti toimetamiseks. Tekstirobotisse sisestati järgmised viivad: „[---]“. Saadud väljund oli järgmine: „[---]“. Muutsin väljundit järgmiselt: [---].*

Näide 2. *Järgnev definitsioon põhineb ChatGPT 22. aprilli 2023. aasta vastusel küsimusele „Mis on keelemudel?“. Tulemus oli järgmine: „[---]“ (OpenAI, 2023; vt täisteksti lissas X).*

Tekstisisene viitamine sõltub akadeemilises üksuses viitamisstiilist (APA). Kohati soovitatakse tekstiroboti kasutamisele viidata kui suhtlusele sellega (näide 3), sest tekstirobot ei ole avaldatud allikas, vaid tekstiloomise mudel, mis võib olenevalt suhtlusolukorrast anda erinevaid vastuseid.

Näide 3. *Kasutasin kodutöös ChatGPT-d (OpenAI, isiklik suhtlus, 28.04.2023), et saada ideid klienditeeninduse arendamiseks. ChatGPT on tehisintellektil põhinev tekstigeneraator, mida arendab OpenAI (2023).*

Kasutatud allikate loetelus tuleb ära märkida

- tekstiroboti looja;
- kasutatud tekstiroboti versiooni aasta;
- konkreetne tekstirobot ja selle versioon;
- keelemudeli tüüp või kirjeldus;
- tekstiroboti veebiaadress.

Näiteks võib APA stiilis viite vormistada nii:

OpenAI. (2022). *ChatGPT (20. detsembri versioon)*, suur keelemudel, <https://chat.openai.com/>.

OpenAI. (2022). *ChatGPT (Dec 20 version)*, large language model, <https://chat.openai.com/>.

(Krull, n.d)

6. Õpilastöö kaitsmine ja hindamise alused

Tabel 3. Õpilastöö hinde komponendid

Mida hinnatakse	Hindaja	Maksimumpunktid
Juhendaja hinnang õpilastööle	Õpilastöö juhendaja	34
Retsensendi hinnang õpilastööle	Õpilastöö retsensent	52
Komisjoni hinnang õpilastööle	Komisjoni liikmete hinnangute aritmeetiline keskmine	14
	Punkte kokku:	100

Õpilastöö hindamine:

1. Õpilastööde hindamine toimub maatriksite alusel. Lisaks esitavad nii juhendaja kui ka retsensent töö lõpphinde ettepaneku, mida kaalub lõppkaitsmise komisjon, kelle pädevuses on ühtlasi hinnet muuta.
2. Õpilastöö lõplik hinne kujuneb järgmiselt:

Hinne 5	91 - 100%	100 - 91 p
Hinne 4	75 - 90%	90 - 75 p
Hinne 3	50 - 74%	74 - 50 p
Hinne 2	0 - 49%	49 p ja vähem
3. Õpilastöö kaitsmise lubamise otsustavad juhendaja ja retsensent.
4. Õpilastöö positiivse hinde saamiseks on vaja osaleda uurimistöö aluste kursusel, projekti kaitsmisel ja õpilastöö kaitsmisel.
5. Projekti kaitsmisel tutvustab õpilane oma õpilastöö eesmärgi, õpilastöö koostamise kava, peamisi teabeallikaid, teostamise viise, vastavalt töö liigile ka uurimismetoodikat, uuritavaid ja uurimuse läbiviimist.
6. Kaitsmisele eelneb töö lõpliku elektroonilise (.pdf) versiooni esitamine kooli siseveebi vastavalt ajakavale.
7. Õpilastööd hinnatakse retsensendi ja juhendaja poolt vastavalt hindamismaatriksile.

8. Õpilastööd ja kaitsekõnet hinnatakse lõppkaitsmisel komisjoni liikmete poolt vastavalt hindamismaatriksile.
9. Õpilastöö hinnet on võimalik vaidlustada Tartu Tamme Gümnaasiumi hindamisjuhendi sätestatud korras. Vaidlustamiseks tuleb pöörduda kirja teel uurimistöo koordinaatori poole.

Kasutatud teabeallikad

Ahuna, A., Tiits, A., Saar, E., Luuk, T., Roht, J. Raa, A. (2007). Uurimistöö juhend Tallinna Reaalkooli õpilastele, Tallinn

APA Style for Electronic Sources (n.d.). Külastatud aadressil <http://www.dentonisd.org/cms/lib/tx21000245/centricity/Domain/82/APA%206th%20Files/APAelectronicsources.pdf> (23.08.2013)

Jõgi, A.-L., Mägi, A. (2008). HTG õpilaste uurimistööde koostamise juhend. Tartu

Kann, J. (2011). *Praktiline töö gümnaasiumi lõpueksamina*. Uurimistööde ja praktiliste tööde korraldamine gümnaasiumis. Juhendmaterjalid koolidele, lk. 6-9, Haridus- ja Teadusministeerium.

Krull, K. (n.d) külastatud aadressil

<https://ut.ee/et/sisu/tartu-ulikooli-suunis-tekstiroboti-kasutamiseks-oppetoos>

Luik, C.-E. (2009). Tallinna Järveotsa Gümnaasiumi uurimistööde koostamise ja vormistamise juhend. Tallinn

Schapel, M. (2001). Uurimistööde koostamise ja vormistamise juhend. Kuressaare

Sillaots, Ü (2011). *Gümnaasiumi praktilise töö läbiviimise juhend kunstis*. Uurimistööde ja praktiliste tööde korraldamine gümnaasiumis. Juhendmaterjalid koolidele, lk. 10-16, Haridus- ja Teadusministeerium

Uibu, K. (2010a). Akadeemilise teksti hindamine. Külastatud aadressil <https://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/15284/index.html> (25.12.2011)

Uibu, K. (2010b). Eesmärk, uurimisküsimus ja hüpotees. Külastatud aadressil <http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/15086/index.html> (24.08.2012)

Summary

Täpsemalt vaata võõrkeelse resüme koostamise kohta järgnevatest peatükkidest: uurimistöde puhul peatükk 3.3.9, praktiliste tööde puhul peatükk 4.3.8.

Lisad

Lisa 1. Õpilastöö tiitellehe näidis

Tartu Tamme Gümnaasium

Õpilane nimi

Uurimistöö/praktilise töö pealkiri

Uurimistöö/Praktiline töö

Juhendaja õp. tiitel

juhendaja nimi

Tartu 2023

Lisa 2. Õpilastöö sisukorra näidis

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Õpilastööde läbiviimise korraldus Tartu Tamme Gümnaasiumis	5
2. Juhendatava ja juhendaja rollid	7
3. Uurimistöö	8
3.1. Üldised nõuded õpilase uurimistööle	8
3.2. Uurimistöö läbiviimise etapid	9
3.3. Uurimistöö struktuur	11
4. Praktiline töö	15
4.1. Üldised nõuded praktilisele tööle	15
4.2. Praktilise töö läbiviimise etapid	16
4.3. Praktilise töö kirjaliku osa struktuur	17
5. Nõuded uurimis- ja praktilise töö kirjaliku osa vormistamisele	20
5.1. Üldnõuded õpilastöö vormistamisel	20
5.2. Õpilastöö keeleline vormistamine	20
5.3. Tabelite ja jooniste vormistamine	21
5.4. Viitamine	23
5.5. Kasutatud teabeallikate loetelu vormistamine	26
6. Õpilastöö kaitsmine ja hindamise alused	30
Kasutatud teabeallikad	32
Summary	33
Lisad	34
Lisa 1. Õpilastöö tiitellehe näidis	34
Lisa 2. Õpilastöö sisukorra näidis	35
Lisa 3. Inglisekeelse resümees vorm	36

SUMMARY

Tartu Tamme Gümnaasium

Mari Maasikas

Supervisor: Vaike Vaarikas

Natural sites of wild strawberry on the islets of Hiiumaa

Metsmaasika kasvukohad Hiiumaa laidudel

Research Paper (uurimistöö puhul) või Project (praktilise töö puhul)

2015

Number of Pages: 35

The paper falls into ... chapters.

The current research paper/project focuses on ...

The aim of the paper/project is to

Chapter 1 provides

Main results of the research paper/project are...

Keywords: strawberry, Hiiumaa, Estonia

Lisa 4. Paaris- ja mitmiktööde hindamine

4.1 Õppeaasta 2023-2024

Õpilasfirma aruande pikkus on 12 - 15 lk (võistlusaruanne võib olla kuni 10 lk pikk). Õpilasfirma aruanne peab võtma kokku õpilasfirma aastase tegevuse, kirjeldades nii majandustegevust kui ka õpiprotsessi. Lisaks peab see peegeldama kirjaliku dokumendi koostamise oskust, olema analüüsiv ja ülevaatlik.

Õpilasfirma tegevusele annavad tööperioodi põhjal hinnangu juhendaja ning aruande põhjal retsensendid. Lõpliku hinde otsustab lõppkaitsmise komisjon, kes võtab arvesse juhendaja ning retsensendi hinnangut, aruannet ning lõppkaitsmisel küsimuste-vastuste voores saadud informatsiooni ning esinemist. Kõik õpilasfirma liikmed saavad sama lõpphinde.

Paaristööde kirjutajad panustavad ühise sissejuhatuse ja kokkuvõttega ning kirjutavad kumbki eraldi teooriapeatüki ning refleksioonipeatüki. Tööd hinnatakse ühise maatriksi järgi ning reeglina saavad autorid sama lõpphinde, kuid juhendajal ning lõppkaitsmise komisjonil on võimalus teha ettepanek erinevateks hinnateks.

4.2 Õppeaasta 2023-2024

Lisaks peatükis 4.1 kirjeldatud õpilasfirmadele ning paaristöödele on võimalik koostada õpilastöö ka **mitmiktööna** (rohkem kui 3 autorit) kirjutamist. Nt pallimängude tiim, võrgupidude tiim, aktuste korraldamise tiim.

Iga liige kirjutab eraldi teooriapeatüki ning refleksioonipeatüki. Sissejuhatuse, kokkuvõtte, võõrkeelne sisukokkuvõtte ja töö ülesehitus kirjutatakse ühiselt ning ürituste õnnestumiste eest vastutatakse solidaarselt.

Töö hindamiseks esitab juhendaja iga tiimiliikme kohta lühikese iseloomustuse, samuti hindab retsensent kõigi peatükke eraldi. Nii juhendaja kui ka retsensent esitavad lisaks hinde ettepaneku ning lõpphinde otsustab töö lõppkaitsmise komisjon.